

Pėdsekiai LITAS ir CENTAS išaiškina:

KAS ATRADO AMERIKA?

III tyrimas

AMERIKOS ATRADIMAI

- Centai, atsakyk, kas atrado Ameriką?
- Ėė, lengvas klausimas, au! Tai juk šitas... Visi žino, net pirmokai...
- Neskubėk atsakyti! Kaip sakoma: gilyn į mišką – daugiau medžių. Mažiau šunų – daugiau vilkų.
- Litai, au-nesupratau – ar mes Lietuvos istorijos tyrinėtojai, ar jau nebe? Ameriką atrado juk ne lietuviai?
- Šioje painioje istorijoje yra ryškus lietuviškas pėdsakas. Sekam juo? Bet apie viską iš pradžių. Pasakyk, kas buvo patys pirmieji Amerikos gyventojai?
- Jei Lietuvoje – lietuviai, au, Latvijoje – latviai, au, tai Amerikoje – amerikiečiai, au au!
- Tie pirmieji amerikiečiai vadinami indėnais... Manoma, kad jie prieš 14 000 metų iš Azijos sekdami paskui mamutus, bizonus ir elnius per Beringo sąsiaurį atkeliavo į Amerikos žemynus ir pamažu pasklido juose. Kai Kolumbo ekspedicija priplaukė nežinomą žemyną, pamanė, jog tai Indija. Taip atsirado žodis „indėnai“ – Indijos gyventojai.
- Au, au, žinau! Vinetu, Sakalo Akis, vigvamas, tomahaukas, taikos pypkė... Taigi Kolumbas, au, atrado am-Ameriką? Au, juk sakiau!
- Kolumbui Amerikos atradėjo laurai atiteko todėl, kad netrukus prasidėjo Didieji Geografiniai atradimai, taip pat aktyvus europiečių persikėlimas į Naująjį Pasaulį. Šiuos didžiulius žemynus – Šiaurės ir Pietų Ameriką – geografs pavadino Amerigo Vespučio vardu. Jis pirmasis suprato ir aprašė, kad tai ne Indija.
- Aš irgi, au, atrasiu ką nors, ką pavadins mano vardu!
- Tavo vardu jau pavadintas lietuviškas pinigasis, Centai, gali tuo didžiuotis! Bet grįžkim prie Amerikos.

ŠVENTAS KRISTOFORAS

- Kolumbas ieškojo jūrų kelio į Indiją. Jis pamėgino plaukti ne pro Afriką, bet iš kitos žemės rutulio pusės. Tik nepagalvojo, kad žemė tokia didelė, o kelią užtvers Amerika...
- Supratau, au, Ameriką atrado daug kas, bet mums, au, svarbiausia, kad Kolumbas! Kodėl?
- Pradėkim tyrimą iš Lietuvos. Centai, kas yra Vilniaus globėjas?

– Apie Vilnių viską žinau, au! Globėjas? Tai – šventas, au, kaip ten jis... Šviesoforas! Šventas Šviesoforas! O ką?! Gal Kolumbas buvo vilnietis?

– O-jo-jo, Centai... Ne, ne vilnietis ir ne šviesoforas, o šventas Kristoforas. Keliautojų, ypač jūrininkų, globėjas. Taigi, ir Kolumbo vardas Kristoforas! O kas įkūrė Vilnių? Geležinis Vilkas, sapnas... pameni?

– Gediminas! Visi, au, tai žino!

– Taip, Didysis kunigaikštis Gediminas. Artėjam prie svarbiausios sensacijos – užsirašyk – Kolumbas buvo gediminaitis! Ir dar Alšėnas!

– AU! NE-ME-LUOK!

– Klausyk, Centai, dabar papasakosiu Didžiąją Paslaptį. Labai mažai kas ją žino.

JOGAILOS SŪNUS VLADISLOVAS III

Sėdam į laiko mašiną (modelis L(itas)+C(entas) 001) ir persikeliam į tolimus laikus – 1424 metus, kai mums, europiečiams, Amerika buvo dar nežinoma. Lenkijos Karaliui Jogailai (tais laikais visi Lenkijos karaliai buvo lietuviai) ir karalienei Sofijai Alšėniškei gimė sūnus. Sūnų pavadino Vladislovu (nuo lietuviško žodžio *val-dovas*). Po tėvo Jogailos mirties jis tapo Lenkijos, o vėliau ir Vengrijos karaliumi Vladislovu III.

– Au, kaip viskas painu su tais karaliais. Mūsų, jūsų... Kodėl mūsų karaliai pabėgo į Lenkiją? Ten pigesnis maistas, au?

– Jie savų neturėjo, tai mūsiškius kvietė... Bet pasakoju toliau: tuo metu bent pusę Europos buvo užgrobę musulmonai turkai-osmanai. Romos Popiežius katalikus pakvietė į Kryžiaus žygį – apginti Europą. Jame dalyvavo ir Vladislovas III.

– Mūsų karalius, au? Vaje, koks narsus!

– Jam buvo tik 20 metų... Jungtinė kariuomenė buvo belaiminti mūsų su turkais, kai turkai panaudojo seną karinį triuką – apsime-tė bėgantys (panašiai kaip ir Vytautas Didysis Žalgirio mūšyje). Jaunasis karalius puolė persekioti priešą, bet... netrukus sukrito į užmaskuotą, pilną aštrių kuolų griovį... Visi žuvo nuo turkų kalavijų. Mūšis buvo pralaimėtas.

– O varge, au, aš verkiu, au! Koks negailestingas likimas! Vargšas karalius, vargšė Europa! Au au...

– Šis mūsų įvyko 1444 m. netoli Varnos miesto, Bulgarijoje. Bulgariai žuvusiam jų gynėjui, mūsų karaliui, mūsų lauke pastatė paminklą, pagrindinį miesto prospektą pavadino jo vardu, o Vladislovas III buvo pavadintas Varniečiu.

– O kada tęsi pasakojimą apie Kolumbą?

– Minutėlę, Centai! Sekame toliau karštais pėdsakais.

Jogaila
(1348–1434)

Vladislovas III
(1424–1444)

Kolumbas
(1451–1506)

PASLAPTINGAS VIENUOLIS

– Po kurio laiko viename sename vienuolyne apsistojo keistas ir paslaptinas žmogus. Jis vilkėjo kukliu apdaru, mažai su kuo bendravo. Atrodė lyg po didelio sukrėtimo ar nelaimės. Vėliau jis iškeliavo į Portugaliją, kur buvo sutiktas ištis karališkai – pats Portugalijos karalius Alfonsas V jam padovanojo... ką tik atrastą nuostabią Madeiros salą. Netrukus paslaptinas atvykėlis vedė aukštos kilmės portugalę, o pats Portugalijos karalius vestuvėse buvo pabrolys.

– Žinau, supratau, au! Tas atvykėlis irgi buvo aukštos kilmės! Ne piemuo, ne batsiu-vys... Gal koks karalius?

– Paklausk! Netrukus jaunesnysis Jogailos sūnus Kazimieras gavo slaptą laišką: „Brolau, esu gyvas ir sveikas, bet į Tėvynę negrįšiu. Tavo labui atsisakau karališko sosto. Lik sveikas.“ Netrukus Kazimieras tampa Lietuvos, vėliau ir Lenkijos karaliumi. Jo sūnus, irgi Kazimieras, vėliau paskelbiamas šventuoju. Jo garbei iki šiol Vilniuje vyksta garsioji Kaziuko mugė. Taigi, kaip rodo mūsų ir kitų tyrinėtojų išvados, Vladislovas III Varnietis visgi nežuvo. Sunkiai sužeistas ištikimų sargybinių buvo nugabentas į saugią vietą. Kiek atsigavęs, jis nusimetė karališkus rūbus. Slegiamas pralaimėto mūšio gėdos ir žuvusių draugų atminimo, patraukė atgailauti į vienuolyną...

MĖLYNOS AKYS

– ...Pasivadinęs Henriku Vokiečiu...

– Kodėl vokiečiu, au, au?

– Tai negi lenku? Ar lietuviu? Juk jis slapstėsi!

– A, dabar supratau, au.

– Mūsų paslaptinas karalius laimingai gyveno Madeiros saloje – augino vynuogynus, gamino vyną, kovojo su piratais (jis juk karžygys!). Netrukus jam gimė du sūnūs: aukšti, šviesaus gymio, nelabai panašūs į vietinius portugalus...

– Au, o į ką panašūs?

– Centai, susikaupk ir atspėk: šviesus, aukštas, mėlynos akys, kas?

– Televizijos bokštas? Valančiūnas! Ne? Vikingas? Au... nors... jei aukštas, au, tai gal aukštaitis?

– Pagaliau! Aukštaitis ir gediminaitis. Juk kunigaikštis Gediminas – jo prosenelis. Kilmės, kaip ir mėlynų akių, nepaslėpėsi. Vieną sūnų Vladislovas pavadino Kristoforu – Vilniaus šventojo globėjo vardu, o pavardę užrašė portugaliskai – Kolon. Manoma, kad Gediminaičių stulpų garbei (kolona lietuviškai yra stulpas).

– O kur Gediminas, au, gavo tuos stulpus? Juk tai jo logotipas? Au. Na, tai yra, ženklas... Paini istorija, au!

– Prisimink: pagal vieną seną legendą, Lietuvos karaliai kilo iš kunigaikščio Palemono, kuris, esą, prieš 2000 metų, bėgdamas nuo Romos cezario Nerono rūstybės, atplaukė į Lietuvos kraštą. Tai va, jo šeimos herbas vadinosi Kolon. Stulpai.

ĮRODYMAI IR ABEJONĖS

– 1492 m., spalio 12 diena. Po dviejų mėnesių kelionės Atlanto vandenynu, aštriaakis jūreivis, budėjęs burlaivio „Santa Maria“ aukščiausio stiebo viršūnėje, sušuko: „Žemė!“ Tai buvo Didžiųjų Geografinių Atradimų, Naujos Eros pradžia. Madeiroje stovi paminklas Kolumbui. Jis, pasirėmęs į kalaviją, susimąstęs žvelgia į tolį, tarsi ieškodamas dar neatrastų žemių. Šalia – žemėlapių ritinėliai. Netoliese sūpuojasi karavelė „Santa Maria“ – burlaivio, kuriuo Kristoforas pasiekė Naujojo Pasaulio vartus, kopija, plukdanti turistus. Dabar jau žinoma: Kristoforą Kolumbą „savinasi“ tiek portugalai, tiek ispanai, italai, net žydai, turkai... Bet mes juk žinome tiesą, ar ne, Centai?

– Taaip... na ir istorija, au au... O kaip mes, du šunys, galime tai įrodyti? Atrodo, au, dabar juk kosmoso amžius, mobilieji, išmanieji... Gal „Google“ žino?

– „Google“ – ne įrodymas... Tačiau yra DNR! Tai toks genetinis kodas, kilmės „formulė“, kurią perduodame savo palikuonims... Krokuvoje, kur palaidoti mūsų ir lenkų karaliai, paimkime DNR mėginį iš Jogailos (juk Vladislovo III laidojimo kripta tuščia), tada iš Kolumbo. Jei formulės sutaps – mūsų versija teisinga! Paprasta ir aišku.

– Tai mums aišku, au, o žmonės, kodėl jie to nepadarė, au?

– Matyt, tiesos bijo, chi chi...

Kolumbo išsilaipinimas. Autorius L. Prang & Co, 1893 m.

Paminklas Kolumbui Madeiroje.
Nuotr. autorius Linas Senkus

